

ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОЇ ІНШОМОВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Одним із пріоритетів України третього тисячоліття є інтегрування до «Європи знань» як плацдарму для виховання інноваційної людини, проектування акмеологічного освітнього простору, формування «розумної організації розумних людей» (В. Кремень)¹. У перспективах розвитку (згідно Концепції змісту освіти для європейського виміру²) Україна має «впорядкувати і наблизити свої соціально-економічні інституції до стандартів країн ЄС і зробити їх відповідними загальноєвропейським вимогам»³.

Виклики ХХІ ст. змушують зважати, що базовими категоріями національної освіти в руслі виконання Закону України «Про вищу освіту» стали «університетська автономія», «оптимізація навчального навантаження», «збільшення частки годин самостійної роботи студентів», «контроль якості освіти», «мобільність студентів і викладачів» й ін., а необхідними документами для студентів і молодих науковців з утілення Болонської конвенції – «європаспорт» (затверджує періоди навчання за межами рідної країни), «євростудент – 2000» (містить соціальну та економічну інформацію про студентське життя у країнах-учасниках ЄС), «міжнародна картка студента» (ISIC) (пропонує її власникам знижки у більш ніж 90 країнах на туристичні квитки, житло, проїзні документи), «гарантія якості у вищій освіті» (ENQA) (європейські стандарти якості для програм ступенів «бакалавр» та «магістр» для сімох предметів – бізнес, освітні науки, геологія, історія, математика, хімія та фізика), «європейський докторат» (додатковий сертифікат на навчання докторантів за кордоном)⁴.

Що стало рушійною силою таких конструктивних і якісних змін?

Безумовно, це – глобалізаційні процеси: комп'ютеризація усіх сфер життя, техногенізація соціуму, кардинальна трансформація інформаційного простору, що стали результатом нового постіндустріального етапу розвитку суспільства, в

¹ Кремень В.Г. Інноваційність як вимога часу [Електронний ресурс] : [сайт] Товариство «Знання» України / В.Г. Кремень. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://znannya.info/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/56-filosofiya/286-innovatsijnist-yak-vimoga-chasu>. – Заголовок з екрана (дата звернення 12.06.2015). – Назва з екрана.

² Концепція змісту освіти для європейського виміру України [Електронний ресурс] : [сайт] Освіта.UA – Текст. дані. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/581/> (дата звернення 13.03.2016). – Назва з екрана.

³ Концепція змісту освіти для європейського виміру України [Електронний ресурс] : [сайт] Освіта.UA – Текст. дані. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/581/> (дата звернення 13.03.2016). – Назва з екрана.

⁴ Термінологія Болонського процесу [Електронний ресурс] – Текст. дані. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/finansovoe-pravo/120-lk-voronova-finansove-pravo-ukrayini/3155-2-terminologija-bolonskogo-protsesu.html> (дата звернення 13.03.2016). – Назва з екрана.

якому центральне місце займають теоретичні наукові знання. У новому форматі їх осмислення – як джерело нововведень – знання набувають якості реальної економічної сили та стають однією із основ могутності держави і її соціального розвитку, зокрема знання іноземних мов.

Проте, в сучасному цивілізаційному поступі стає зрозумілим, що мало володіти знаннями. Головне – їх функціональна цінність, можливість використання, причому не лише на власну користь, а й на користь суспільству, державі, людству. Відтак постає потреба в новій сфері влаштування соціуму – створенні «розумної організації розумних людей» (В. Кремень)¹. Тож рівень знань випускників має відповідати сучасним вимогам ринку праці, який вимагає від них, насамперед, вміння самостійно використовувати здобуті знання в нестандартних, швидкозмінних життєвих ситуаціях, в умовах переходу від «суспільства знань» до «суспільства життєво компетентних громадян»².

За таких обставин якісних змін набуває сутність і характер людської діяльності, трансформуючись із виробничо-трудової на творчо-інтелектуальну, та власне сприйняття особистості людини:

- на мікрорівні – як суб'єкта саморозвитку, зі своїм неповторним індивідуальним образом, високорозвиненою духовністю, творчим початком, сформованою позитивною Я-концепцією;

- на мезорівні – як суб'єкта професійного становлення, основною ознакою якого є наявність цілісного комплексу професійно значимих характеристик: якостей, рис, переконань, ідеалів, цінностей тощо;

- на макрорівні – як суб'єкта світової цивілізації, універсальними характеристиками якого є ноосферне мислення, планетарна свідомість, полікультурність, гуманістична свідомість, здатність до життєтворчості в глобальному масштабі³.

За цим стоїть виховання «інноваційної людини» (В. Кремень)⁴ – полікультурної, ерудованої, інтелігентної, творчої, широко освіченої, здатної осмислити прогрес та новації третього тисячоліття. Тож над формуванням такої постаті і має працювати суспільство XXI ст., зокрема освіта. Особлива відповідальна місія у цьому покладається на сучасну модернізовану школу, яка має сприяти розвитку демократичної культури, формуванню необхідних для проживання в

¹ Кремень В.Г. Інноваційність як вимога часу [Електронний ресурс] : [сайт] Товариство «Знання» України / В.Г. Кремень. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://znannya.info/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/56-filosofiya/286-innovatsijnist-yak-vimoga-chasu>. – Заголовок з екрану (дата звернення 12.06.2015).

² Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2020 роки // Вища школа. – 2013. – №2. – С. 90.

³ Педагогіка. Інтегрований курс теорії та історії: Навч.-метод. посібн.: у 2 ч. / За ред. А.М. Бойко. – Ч. 2. – К.: ВІПОЛ; Полтава: АСМІ, 2004. – С. 455.

⁴ Кремень В.Г. Інноваційність як вимога часу [Електронний ресурс] : [сайт] Товариство «Знання» України / В.Г. Кремень. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://znannya.info/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/56-filosofiya/286-innovatsijnist-yak-vimoga-chasu>. – Заголовок з екрану (дата звернення 12.06.2015).

європейському співтоваристві компетентностей, політико-правових і соціально-економічних знань. «Пріоритети загальноєвропейської освіти полягають у наданні молодому поколінню знань про спільну європейську спадщину та практичних умінь адаптуватись до життя й навчання в різних країнах Європи, бути мобільними, соціально здібними, здатними до комунікації та захисту своїх прав», – так зазначається в Концепції змісту освіти для європейського виміру України¹.

Водночас на тлі глобалізаційних євроінтеграційних процесів важливою компонентою розвитку українського суспільства традиційно залишається виховання молодого покоління, зокрема національно-патріотичне виховання, яке сьогодні особливо стає на разі.

Отже, актуальність і доцільність представленого виховного проекту підкреслюється низкою суперечностей, між:

- прагненням української спільноти до динамічних євроінтеграційних процесів, потребою популяризації України в світі і зміцнення її іміджу та зовнішнім (соціальним, економічними, політичним) гальмуванням цих процесів, особливо в умовах неоголошеної гібридної війни;

- тенденцією зміцнення національно-патріотичного виховання української молоді, зростання активної громадянської позиції суспільства та окремими про-явами серед дітей соціальної безвідповідальності, апатії й нігілізму;

- усвідомленням більшої школярів потреби здобувати функціональні знання, зокрема вивчати іноземні мови для успішного й повноцінного життя в євроінтегрованому суспільстві та відсутністю можливості у деяких школах здійснювати це (відсутність або недостатня кількість кваліфікованого педагогічного персоналу, недостатній рівень фінансування навчальних закладів, низький рівень комп'ютеризації; неукомплектованість загальноосвітніх шкіл сучасними підручниками і посібниками з іноземної мови тощо).

Для практичної реалізації стратегічного курсу України на європейську інтеграцію та збереження і зміцнення національно-патріотичного виховання молоді необхідно створювати відповідні освітньо-виховні проекти, програми, розробляти й запроваджувати інноваційні навчальні курси тощо. У цьому контексті нами розроблено і запропоновано виховний проект «Виховання учнів старших класів засобами інтерактивної іншомовної взаємодії».

Оригінальність запропонованого виховного проекту щодо вирішення заявленої проблеми вбачаємо в усвідомленні й використанні інтерактивної іншомовної взаємодії не лише як фактору удосконалення іноземної мовної культури та умови формування практичних умінь адаптуватись до життя й навчання в країнах Європи, але й як інноваційного засобу зміцнення національно-патріотичного виховання старшокласників.

Ця практика особливо актуалізується в сучасних реаліях, коли українське суспільство перебуває в центрі євроінтеграційних процесів й потребує популяри-

¹ Концепція змісту освіти для європейського виміру України // Освіта.UA [електронний ресурс] <http://osvita.ua/school/method/581> (дата звернення 13.03.2016). – Назва з екрана.

заці найкращих своїх здобутків, духовних і моральних цінностей у світі, вимагає консолідованої громадянської позиції, прояву патріотизму, милосердя, гуманності. Євромайдан, Революція гідності, війна на Сході України сприяли відродженню цінностей свободи, гідності, переосмисленню багатьма людьми свого призначення, що демонструвало всьому світові міць і силу волі українців, їх волелюбний характер і широчердність, віру в Україну і перемогу. Тож, спілкуючись із іноземцями, розповідаючи їм про нашу Батьківщину, про її героїв, про їх духовні і моральні цінності, старшокласники насамперед зміцнюють свої національно-патріотичні почуття, погляди, переконання, посилюють власну громадянську позицію тощо. Згідно запропонованого проекту, уважаємо, це все може здійснюватися у межах інтерактивної іншомовної взаємодії, у створеному нею виховному і пізнавальному середовищі.

Термін «інтерактивний» у перекладі з англ. означає «взаємодіючий». На сьогодні одним із найпопулярніших понять у педагогіці є «інтерактивне навчання». Проте в своєму дослідженні уважаємо за доцільне вживати поняття «інтерактивна взаємодія», що значно ширше за попереднє, адже включає власне навчання, виховання і розвиток особистості. Тож інтерактивна взаємодія завжди має бути морально-естетичною, суб'єкт-суб'єктною, творчою.

Отже, під **інтерактивною іншомовною взаємодією** розуміємо спеціальну форму організації виховної і пізнавальної діяльності, яка має на меті створення комфортних умов навчання, виховання й розвитку, за яких кожен її учасник відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, має можливість власного саморозвитку і самореалізації. Інтерактивна іншомовна взаємодія (парна, групова, колективна) ґрунтується на принципах одночасної постійної взаємодії і участі, створення позитивної доброзичливої атмосфери, індивідуальної відповідальності, відкритості, демократичності, захищеності всіх її учасників.

Організація інтерактивної іншомовної взаємодії передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Вона ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва і співтворчості. Під час інтерактивної взаємодії її учасники вчать бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати виважені рішення.

«*Проект* (від лат. *proiect* – «выброшенный вперед»)»¹. Отже, під виховним проектом розуміємо передбачуваний наперед, спроектований на майбутнє довготривалий виховний задум (план), що включає: 1) мету і завдання; 2) суб'єктів взаємодії; 3) етапи реалізації (програма розвитку); 4) терміни реалізації; 5) сукупність очікуваних результатів.

¹ Словари и энциклопедии на Академикe. Проект. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://dic.academic.ru/searchall.php?SWord проект> (дата звернення: 20.03.2015). – Назва з екрана.

Мета проекту полягає у здійсненні національно-патріотичного виховання старшокласників на основі інтерактивної іншомовної взаємодії; у популяризації культурних, духовних і моральних цінностей українців у світі.

Завдання проекту:

- 1) зміцнення національно-патріотичного виховання старшокласників;
- 2) сприяння популяризації України, зокрема духовних і моральних цінностей українського народу у світі;
- 3) усвідомлення потреби здобувати знання, підвищення рівня володіння школярами іноземних мов;
- 4) формування практичних умінь і навичок адаптуватись до життя і навчання в країнах Європи та світу.

Проблема проекту: організація і здійснення іншомовної іноземної взаємодії старшокласників, розширення міжнародних зв'язків сприятиме: по-перше, національно-патріотичному вихованню української молоді, формуванню розвинутої громадянської позиції; по-друге, зміцненню іміджу України на світовому і європейському просторах, ознайомленню з її культурою, традиціями й звичаями; по-третє, адаптуванню і підготовці старшокласників до повноцінного життя (навчання, стажування, у подальшому можливий кар'єрний розвиток) закордоном та використанню передового досвіду цих країн на Батьківщині; по-четверте, удосконаленню іноземної мовної культури та підвищенню рівня володіння іноземними мовами, формуванню таких якостей, як мобільність, комунікабельність, відкритість до нового, креативність, вміння захищати свої права, бути соціально здібним тощо.

Тип проекту: виховний, креативний, освітній, груповий.

Віковий склад цільової аудиторії проекту: учні старших класів, зокрема 10 класу.

Учасники виховного проекту: учні 10 класів, іноземці (учні, студенти), класні керівники, адміністрація загальноосвітнього навчального закладу (директор школи, заступник директора з навчально-виховної роботи з англійської мови, заступник директора з виховної роботи, заступник директора з науково-методичної роботи, заступник директора з навчальної роботи), вчителі іноземної мови, волонтери з міжнародних організацій, зокрема з «Корпусу миру США в Україні».